

cronica dramatică

Bala Mare: Mătrăguna

Spectacolul cu Mătrăguna al Magdei Bordeianu are ca punct de plecare încrederea în valențele satirice și etice ale comediei lui Machiavelli. Regizoarea demonstrează că această „enormă bufonadă” își este suficientă și astăzi pentru a se afirma prin ea însăși. Nu are nevoie neapărat de inventarea unei metafore auxiliare pentru a-și pune în evidență sensul. Și nici de un efort suplimentar din partea actorilor pentru a-și dovedi resursele de umor. Interesul comediei stă în realismul și substratul alegoric al caracterelor. Narațiunea nu este decât un foarte agreabil prețel, imprevizibil încă, plin de tracuri și viclezuguri amuzante, care împinge personajele la acțiune și demascare. Există în Mătrăguna o considerabilă experiență umană, un complex de relații, încât reliefația lor poate deveni un merit esențial pentru orice spectacol. Propunându-și doar „un studiu profesional de comportare și relație scenică” înăra regizoare reușește un spectacol de o limpiditate și cursivitate cuceritoare, cu o scriitură sigură și elegantă. Ea își refuză orgoliul unui spectacol de autor, principalele atribute care definesc viziunea scenică sînt spontaneitatea și simplitatea. Nimic nu artificializează desfășurarea acțiunii, nimic nu este de natură să o complice sau să o ermetizeze. Spectacolul își convertește cu rigoare decourile și costumele inteligente ale Doinei Levința și cenzurează sever orice înclinație spre exces a actorilor. Se mizează pe un comic natural, pe cît posibil dezafectat, rezultat, în linii mari, dintr-o interpretare liberă, fără constrîngerii, nu însă lăsată în voia întâmplării, căci Magda Bordeianu este, înainte de toate, o stilistă rafinată, și nu-i plac stridențele, performanța pe care o realizează în Mătrăguna constînd în capacitatea de omogenizare și șlefuire a întregului. Accentul cade pe definirea caracterelor. Contează, în primul rînd, adevărul de viață. Comicul provine din satira incisivă la care sînt supuse tare general-umane și mai puțin din pitorescul unuia sau altuia dintre personaje. În fond, Magda Bordeianu este o moralistă. Preocuparea ei de bază se îndreaptă spre desenarea unor tipuri care să exprime o sentință morală. Pentru a confirma o astfel de teză, își încearcă disponibilitățile interpretative Dan Antoci (Callimaco e interpretat cu un tempe-

Vasile Grădinaru (un slujitor credincios și încercat — Siro — care nu se arată surprins de nimic), Teofil Turturică (face în Messer Nicia un rol de un umor abundent și în nota celui mai ridicol personaj din piesă), Mircea Graur (joacă reținut în vicleanul Ligurio), Ion Uță (apasă cu un comic demascator pe ipocrizia călugărului Timoteo). Episodicele per-

sonaje feminine sînt interpretate cu fidelitate de Jany Petrescu (simplă și colorată în Sostrata), de Doina Glăvuț (subliniază trecerea frumoasei Lucreția de la o virtute rigidă și impusă la bucuria și farmecul femeii iubite) și de Ecaterina Sandu. Astfel Magda Bordeianu adaugă prin Mătrăguna la zestrea scenei băimărene încă un spectacol de interes.

„MĂTRĂGUNA” la Baia Mare

Iată o nouă „lectură” a textului, efectuată de colectivul băimărean, sub conducerea tinerei regizoare **Magda Bordsianu**. Fără să manifeste pretenția de a aduce ceva nou în „fizionomia” **Mătrăgunii**, realizatorii ne rețin însă atenția prin profunzimea cu care reconstituie adevărul piesei, structura personajelor, acea pictură a marăvurilor demnă de a servi mai firziu interesului și însoțirii lui Galdoni. Paralel cu un fin studiu al caracterelor, datorat regiei, costumele și decorurile mobile, create de **Doina Levinja** încearcă și reușesc, în bună măsură, să sugereze farmecul teatrului popular, generozitatea, sau viciuținea nedismulată a reprezentațiilor desfășurate în piețe, pe scene improvizate.

Este o lume bogată în **tipuri** și **capabile** — scenic — de a demasca vanitatea, prostia, imoralitatea, miraculoasele puteri ale banului, creat țere la fel de active pentru civilizația oricărui secol. Regia se dovedește fidelă virtuților comice ale piesei, cărora le adaugă, de la un personaj la altul, sau pe parcursul evoluției lor, accente și auri adecvate atitudinii critice față de fiecare dintre eroii lui Machiavelli. Astfel, în jocul lui **Dan Antoci** (Calimacra) intaim nu numai pasiunea „nelegiuții”, dar și aerul ușor romantic, sau nevoia de a-și cheltui vitalitatea. „Vina” lui este pregătită și ușurată de mediul trivial, de o căsătorie în care banii au înlocuit sentimentele, sortind-o eşecului. **Teofil Turturea** se apropie de burlesc — depășind însă, pe alocuri, linia impusă de regizor — pentru a ne dezvălui dimensiunile ridicolului și ale prostiei lui Messer Nicu. Mai puțin atras de suprasolicitoria rolului și, ca atare, mai convingător, **Vasile Grădinaru** (Siro) ține să aducă cu sine o picătură din judecata omului simplu. Conștient de lumea pe care o servește și de injustițiile ei, apoi confundându-se cu eroii comici ai situațiilor, Siro are o preocupare regiei pentru a „justifica” psihologia tuturor personajelor. Dintre acestea, Călugărul Timotee interpretat de **Ion Uță**, pare a cumula accentele satirice ale piesei. Comicul este aici dublat de masca urzelilor și a diabolismului. Înfrățirea călugărului purtând amprenta stranie a comediilor „triste”, autentice petrecute în Florența secolelor XV-XVI.

Există câteva momente în care „ficul” ostentativ, îngroșarea reacțiilor prin gesturi inutile scad din savoarea comicului de maravuri și ne lasă să deducem numai sangvinitatea, imaginea plorică a personajelor. Dar cel mai important și necesar ni se pare efortul pe care interpreții (în special Ion Uță și Vasile Grădinaru) trebuie să depună pentru a stăpâni mai bine textul și a-și îmbunătăți dicția. Alfel, în ritmul alert, adecvat lucrării lui Machiavelli, biblicile sau cuvintele mai mult ghicite de noi, decit auzite, vor continua să împietzească asupra strădaniilor întregului colectiv; vor diminua un succes, pe care spectacolul îl merită!

I. P.

Cronica dramatică

„Mătrăguna”

de Niccolo Machiavelli

După două dezbateri în plină actualitate (Steana polară și interesul general), Teatrul băimărean ne transpune în urmă cu peste 450 de ani, la Florența, făcându-ne să asistăm, prin intermediul comediei Mătrăguna, la o năstrușnică înlănuire de situații, sub canavaua unei intrigi amoroase.

Dar dincolo de comicul situației, prin creionarea de moravuri și caractere, sîntem invitați la reflecții asupra unei lumi în care mînciuna morală, interesul satisfăcut prin puterea banului, superstiția și descompunerea moralei religioase ating punctele limită. Iar autorul tripticului politic *Principele*, *Discursuri și Despre arta războiului*, al *Istorilor florentine și Epistolarului*, al unor scrieri literare și filologice, omul de stat și gînditorul care și-a dominat secolul a știut să zugrăvească ca nimeni altul această lume, depășind latura caricaturală și făcînd loc ironiei și sarcasmului. Reprezentarea Mătrăgunel la Florența, în 1520, constituia o lovitură puternică dată feudalismului italian de către cel care a iluminat toate dimensiunile ideologice ale Renașterii: era smulsă masca de pe fața unei întregi societăți, administrîndu-i-se o înaltă lecție de morală pe fondul unui realism crud.

Principala realizare dramatică din Cinquecento, una din operele reprezentative ale repertoriului universal, comedia lui Machiavelli a cucerit toate scenele lumii prin vioiciunea dialogului și verva comică, prin aplecarea spre realitățile sociale și psihologice, dovădind iscusința de comediograf a secretarului florentin.

În direcția de scenă a tinerei regizoare Magda Bordeianu, montarea băimăreană a comediei Mătrăguna aduce în scenă un text curat, o dramă posibilă, desprîndu-se de un actor modern. Pînă în momentul intrării în rol, fiecare

din ei este un spectator. Deci, nu e vorba de o contopire cu personajul. Actorul se află tot timpul vizavi de acesta, demonstrînd ce înseamnă o situație comică. Este — ceea ce și-a propus de fapt și regia — „un studiu profesional de comportare și relație scenică, în cadrul căruia strădania noastră primă a fost de a creiona desfășurarea caracterologică și temperamentală a fiecărui personaj, fără a face apel la îngroșări gratuite”. Spectacolul beneficiază de firească și spontaneitate, dublate de gîndire, dar nu de rațiunea rece.

Interpreții, receptivi la intențiile regiei, ne-au făcut să asistăm la un comic consistent, cuprinzător, evitînd farsa ușoară. Actori cu experiență, cu bogate resurse interpretative, Teofil Turturică și Ion Uță, ape-

lează la o gamă largă de mijloace scenice în compunerea a două personaje-cheie ale spectacolului: primul în messer Nicia, prostul solemn păcălit de toți; cel de-al doilea în călugărul Timoteo, imoralitatea în sutană, care de dragul banului e în stare să pună sub oblăduirea „sîntei” biserici orice interes meschin. În rolul lui Callimaco, Dan Antoci surprinde în caracteristicile sale psihologia tînărului care se îndrăgostește intempestiv. Mircea Graur (Lingurio) creează un mijlocitor care convinge, Vasile Grădinaru (Siro) își înzestreză personajul cu toate atributele unui servitor dependent de stăpînul său. Cu bune reușite se achită de roluri și actrițele Jeny Petrescu (Sostrata) și Ecaterina Sandu (o femeie). Pe alocuri, Doina Glăvuș (Lucrezia) pare mai puțin convingătoare.

Scenografia Doinei Levintă ni s-a părut și de data aceasta sugestivă și inspirată, ca, de altfel, și muzica semnată de Liviu Borlan.

Într-un cuvînt, Mătrăguna, în montarea Teatrului băimărean, e un spectacol pe placul și înțeleșul tuturor, fără a se abdică de la tinuta profesională.

ȘTEFAN BELIU

Moment din spectacol.

PELITRU Societatea
15 ianuarie 1972

O nouă premieră la Teatrul dramatic Baia Mare

„Mătrăguna” de Nicollo Machiavelli

După două piese de rezistență a dramaturgiei românești: lucida dezbatere despre idealul omului în comunism — STEAUA POLARĂ de Sergiu Fărcășan și noua izbândă dramaturgică a lui Aurel Baranga — INTERESUL GENERAL, satiră acută la adresa lichelismului, a carierismului, a minciunii, Teatrul dramatic din Baia Mare a oferit recent spectatorilor săi o nouă premieră. De data aceasta a fost rândul dramaturgiei clasice să urce pe scenă. Alegerea, judicioasă după părerea noastră, avînd în vedere valoarea deosebită a lucrării — una din operele de seamă nu numai a scri-

sului de teatru italian ci și a celui universal — s-a oprit asupra comediei MĂTRĂGUNA de Nicollo Machiavelli. Nu sînt prea multe cazuri cînd piese cu vîrste atît de venerabile — aproape 500 de ani — rezistă timpului și aceasta nu printr-un gest de respect, de stimă pentru celebrul scriitor și istoric italian, gigant al Cinquecentului. Oameni de seamă ai culturii universale — și ne vom mulțumi doar să-i amintim pe La Fontaine, Voltaire, Goldoni o așează alături de celelalte capodopere ale teatrului universal. Renunțînd la farsa ușoară, autorul a privit cu luciditate realitățile so-

ciale și psihologice ale timpului său.

Interlocuțiunea noastră este regizoarea Magda Bordeianu, autoarea unor apreciate spectacole realizate pe scenele teatrelor „C. Nottara” din București, Teatrului Național din Iași sau a unor producții teatrale aparținînd televiziunii române.

Sub canavaua unor intrigi amoroase posibile asistăm la o năstrușnică înlăntuire de situații, și aici intervine măiestria autorului, situații comice aparent șarjate în care întîlnim o faună umană reală, formată din caractere care se animă pentru a scoate la iveală minciuna morală, vulgaritatea, interesul

satisfăcut de puterea banului, toate cele înșiruite ființînd sub egida sîntei biserici a vremii.

— Ce ați intenționat să oferiți publicului cu acest spectacol?

— Publicului spectator am vrut să-i prezentăm un studiu profesional de comportare și relație scenică în cadrul căreia strălucia noastră primă a fost de a creiona desfășurarea caracterologică și temperamentală a fiecărui personaj făcînd să se vadă pe scenă a face apel la îngoșări gratuite. Nu-l vrem văduvit pe spectator de buna dispoziție cu care vine pregătit să vizioneze o comedie de Machiavelli. Dimpotrivă.

Vrem să fim pe plac și înțelesul tuturor, vind în vedere însă și nota profesională a acestei nobile credințe scenale

— Ce ne puteți spune despre ceilalți realizatori ai spectacolului?

— Scenografia spectacolului este semnată de o veche prietenă și colaboratoare a mea: Doamna Leviția, autoare a unui decor sugestiv, colorat, pitoresc. Despre distribuție nu vreau să amintesc nici un cuvînt, spectatorul este cel care își va spune părerea.

Mulțumindu-i regizoarei Magda Bordeianu pentru răspunsuri, transcriem în încheierea acestor scurte însemnări distribuția spectacolului care a avut loc: Dan Antoci, Vasile Grădinaru, Teofil Turturică, Mircea Graur, Jany Petrescu, Ion Uță, Ecaterina Sandu, Doina Glăvuț, Eugenia Jurcă.

RADU POPA

MOMENT DIN SPECTACOL.

Radu H